

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛЕНИЯ ПРОИЗВОДСТВОМ

УДК 338.33:65.012.34:334.716

Н.Й. Коніщева,

*д-р екон. наук,
професор*

Н.В. Трушкіна,

молодший науковий співробітник

*Інститут економіки промисловості
НАН України, м. Донецьк*

ЕФЕКТИВНІСТЬ ЛОГІСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВУГІЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА: ПОКАЗНИКИ ТА ОЦІНКА

В умовах формування ринку вугілля змінюється характер взаємовідносин між споживачами і вуглевидобувним підприємством. Постійні зміни ринкової ситуації вимагають від підприємств вугільної промисловості здійснювати аналіз кон'юнктури ринку вугілля, уточнювати асортимент продукції, розробляти і впроваджувати нові механізми системи реалізації, які б відповідали сучасним умовам розвитку галузі.

З метою досягнення конкурентоспроможності вуглевидобувні підприємства мають так організувати свою діяльність, щоб мінімізувати витрати, ризики і збитки, які пов'язані із здійсненням процесів виробництва, транспортування і збуту вугілля, максимізувати прибутки від його реалізації. Планування обсягів відвантаження вугілля, поліпшення збутової діяльності та процедури укладання договорів зі споживачами дозволяють суттєво підвищити ефективність роботи підприємств вугільної промисловості України.

Для ефективного їх функціонування все більшої актуальності набувають питання удосконалення управління процесами логістичної діяльності. Це потребує визначення показників оцінки її ефективності. Їх розрахунок сприятиме прийняттю обґрунтованих управлінських рішень щодо реалізації напрямів підвищення ефективності управління логістичною діяльністю підприємств.

Тому метою даного дослідження є обґрунтування показників оцінки ефективності логістичної діяльності вугільного підприємства.

Для досягнення поставленої мети визначено такі наукові завдання: визначити та систематизувати перелік показників оцінки ефективності логістичної діяльності вугільного підприємства; здійснити їх апробацію та розробити пропозиції щодо удосконалення оцінки ефективності логістичної діяльності підприємства вугільної промисловості.

Проблеми оцінки логістичної діяльності підприємств активно розглядаються в роботах вітчизняних і зарубіжних учених. При цьому використовується багато показників, які характеризують різні аспекти її оцінки (табл. 1). У проаналізованому переліку перше місце посідають показники, що характеризують рівень обслуговування споживачів і якості сервісу.

12 авторів із 16 при оцінці ефективності логістичної діяльності підприємств використовують показники, які характеризують ефективність обслуговування споживачів, рівень якості та надійності сервісу; 4 – показники, що характеризують ефективність внутрішніх бізнес-процесів, управління запасами, а також ряд фінансових показників (рентабельність, виручка від реалізації, дохід від наданих логістичних послуг); 3 – показники, що відображають логістичні витрати та ефективність складського господарства.

Анкетні опитування фахівців промислових підприємств показали, що 33,5 % респондентів найважливішим критерієм визнають рівень якості обслуговування споживачів [3, с. 51]. Результати проведених досліджень на підприємствах свідчать, що «покращення логістичного сервісу на 1 % призводить до збільшення частки ринку на 1 %» [17, с. 88].

Ефективність сервісу задоволення споживчого попиту може визначатися такими показниками: «доступність (забезпечення умов для безперервного задоволення потреб споживачів у реальній продукції); функціональність (забезпечення умов для швидкої і безперервної поставки реальної продукції споживачеві); надійність (забезпечення встановлення чітких вимірювачів рівня доступності продукції та функціональності виконання замовлення)» [15, с. 99].

Рядом учених встановлено такі особливості організації взаємозв'язків із споживачами: «більшість досліджуваних підприємств здійснюють вибір фор-

© Н.Й. Коніщева, Н.В. Трушкіна, 2008

Проблеми управління производством

Таблиця 1. Показники оцінки ефективності логістичної діяльності підприємств згідно із підходами різних учених

Показники	Літературні джерела															
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
ефективність обслуговування, якість і надійність сервісу		X	X		X		X		X	X	X	X	X	X	X	X
ефективність бізнес-процесів (надійність доставки, термін виконання замовлень тощо)		X				X						X		X		
фінансові показники (рентабельність, виручка від реалізації, дохід від наданих логістичних послуг)						X						X		X		X
логістичні витрати		X					X									X
ефективність управління запасами	X						X	X		X						
ефективність складського господарства	X			X						X						
ефективність матеріально-технічного забезпечення	X			X												
ефективність транспортування	X									X						
ефективність збуту	X			X												
витрати на виконання логістичних функцій					X			X								
показники, що характеризують використання активів		X			X											
показники бенчмаркінгу (вивчення кращого досвіду в роботі конкурентів)					X	X										
витрати на навчання персоналу, зростання рівня кваліфікації працівників та ін.						X						X		X		

ми реалізації, покладаючись на досвід своєї діяльності та інтуїцію, при цьому, насамперед, враховують специфіку продукції (тривалість придатності продукції, характер асортименту, технічна складність) та фінансовий стан підприємства (прийнято вважати, що формування власної мережі розподілу пов'язано з більшими витратами, ніж користування послугами торговельних або комерційних посередників); характер своїх взаємозв'язків із покупцями підприємства частіше (63 %) оцінюють як періодичні або разові, рідше (37 %) як стійкі, довготривалі; серед критеріїв, які використовують у виборі форми оплати покупцем за продукцію, трапляються довіра та необхідність (34 %), але переважають репутація покупця та його досвід роботи (73 %)» [11, с. 107].

У науковій літературі з проблем логістики багато уваги приділяється визначенню сутності поняття «логістичні витрати». Деякі вчені до логістичних витрат відносять «витрати на інформаційно-управлінські процеси», під якими розуміють «витрати інформаційних і фінансових потоків, зокрема витрати на підготовку планів, рішень, їх доведення до виконавців, контролювання виконання та підготовку і доведення регулюючих рішень» [18, с. 346].

У розвинених країнах «частка витрат, що припадає на частину постачальницько-виробничо-збутового циклу, складає в середньому 20–30 % від кінцевої вартості виробу. Для українських підприємств такі цифри вищі за західні. Очевидно, що оптимізація витрат, пов'язаних з рухом матеріалопотоку, принесе істотне зниження собівартості» [19, с. 49].

У США щорічний приріст логістичних витрат складає «у 2003 р. – 3,3 %, у 2004 р. – 8,4, у 2005 р. – 15,2, у 2006 р. – 10,3 %. Темпи зростання номінального ВВП США перевищували темпи зростання логістичних витрат. Так, якщо в 1990 р. відносні

логістичні витрати склали 11,4 % від ВВП, то у 2003 р. вони скоротилися до 8,6 %, а у 2006 р. досягли рівня 9,9 %» [20, с. 71].

Анкетне опитування українських промислових підприємств, одним з питань якого була оцінка логістичних витрат, пов'язаних з постачанням матеріально-технічних ресурсів і збутом готової продукції, показало, що «близько 50 % опитаних визначили свої витрати як низькі і середні. 37 % опитаних підприємств оцінили свої витрати на матеріально-технічне забезпечення і збут як оптимальні. Близько 13 % респондентів оцінили ці витрати як нижчі, ніж у конкурентів» [21, с. 30]. На думку деяких авторів, для підприємства необхідно «створити систему моніторингу витрат, відстеження відхилень і пошуку резервів зменшення витрат» [22, с. 239].

Розглянемо види логістичних витрат (табл. 2). Аналіз показав, що 9 авторів із 12 до логістичних витрат включають витрати на транспортування продукції та зберігання запасів; 5 – витрати на матеріально-технічне забезпечення та організацію виконання замовлень; 4 – витрати на логістичне адміністрування (витрати на утримання адміністративно-управлінського персоналу логістичних служб, матеріально-технічне і транспортне забезпечення їх діяльності); 2 із 12 авторів – витрати на збут і обслуговування споживачів.

У процесі наукових досліджень фахівці відділу проблем перспективного розвитку паливно-енергетичного комплексу Інституту економіки промисловості НАН України дійшли висновків, що треба здійснювати комплексну оцінку логістичної діяльності вугільних підприємств, яка включає підвищення рівня якості обслуговування споживачів, зменшення витрат, що пов'язані зі здійсненням процесів логістичної діяльності, зростання прибут-

Проблеми управління виробництвом

Таблиця 2. Види логістичних витрат згідно з підходами різних учених

Витрати на	Літературні джерела											
	7	16	18	20	21	23	24	25	26	27	28	29
транспортування продукції	X	X	X	X		X		X	X	X	X	
зберігання запасів	X	X	X	X			X	X	X	X	X	
матеріально-технічне забезпечення	X				X	X			X		X	
організацію виконання замовлень	X							X	X	X	X	
логістичне адміністрування	X	X		X					X			
збутову діяльність					X							X
обслуговування клієнтів	X								X			
оренду та утримання складських приміщень						X						
планування попиту, поставок	X											
управління персоналом											X	
зовнішньоекономічну діяльність	X											
інформаційно-управлінські процеси та послуги		X	X									

ковості від реалізації вугілля [30, с. 222–225; 31, с. 74–78; 32, с. 94–95; 33, с. 172].

При обґрунтуванні переліку показників, що характеризують ефективність обслуговування споживачів, враховано специфіку функціонування підприємств вугільної промисловості з позицій здійснення їх логістичної діяльності, а саме: підприємства реалізують продукцію трьома групами споживачів: крупно-, середньо- та дрібнооптовим споживачам. До цієї групи показників віднесено: загальний обсяг відвантаження вугілля споживачам, у тому числі за переліченими групами; питома вага обсягів відвантаження вугілля крупно-, середньо- та дрібнооптовим споживачам у загальному обсязі відвантаження вугілля; обсяг реалізації вугілля у порівняних цінах; реалізація на 1 грн витрат на здійснення збутової діяльності [31, с. 77; 32, с. 95; 33, с. 172].

До показників, що характеризують витрати на здійснення логістичної діяльності, включено такі: витрати на матеріально-технічне забезпечення і збутову діяльність; питома вага витрат на матеріально-технічне забезпечення і збутову діяльність у витратах на здійснення логістичної діяльності; питома вага витрат на матеріально-технічне забезпечення і збутову діяльність у собівартості.

До показників, що відображають прибутковість від реалізації вугілля, віднесено: загальний прибуток від реалізації вугілля, у тому числі прибуток від реалізації вугілля крупно-, середньо- та дрібнооптовим споживачам; питома вага прибутку від реалізації вугілля крупно-, середньо- та дрібнооптовим споживачам у загальному прибутку від реалізації; прибуток від реалізації вугілля на 1 грн витрат на здійснення збутової діяльності.

Оцінку ефективності логістичної діяльності підприємств вугільної промисловості можна розраховувати таким чином:

Очікуваний річний прибуток підприємства від реалізації вугілля:

$$P = P_1 + P_2 + P_3, \quad (1)$$

де P_1, P_2, P_3 – очікувані річні прибутки підприємства від реалізації вугілля, відповідно, крупно-, середньо- і дрібнооптовим споживачам.

$$P_1 = \sum_{i=1}^n (V \cdot C) - I + M, \quad (2)$$

де V – обсяги відвантаження; C – ціна відвантаженого вугілля; I – витрати на збут; M – штраф за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань; n – кількість крупнооптових споживачів.

$$P_2 = \sum_{i=1}^n (V \cdot C) - I. \quad (3)$$

Очікуваний річний прибуток від реалізації вугілля дрібнооптовим споживачам оцінюється аналогічно до розрахунку річного очікуваного прибутку від реалізації середньооптовим споживачам.

При оцінці прибутку від реалізації крупнооптовим споживачам слід враховувати той факт, що оплата за відвантажене вугілля споживачами може здійснюватися несвоєчасно. У цьому випадку підприємство-споживач повинно заплатити штраф. Відповідно до Цивільного кодексу України боржник, який прострочив виконання грошового зобов'язання, на вимогу кредитора зобов'язаний сплатити суму боргу з урахуванням встановленого індексу інфляції за весь час прострочення, а також 3 % річних від простроченої суми, якщо інший розмір процентів не встановлений договором або законом.

Очікуваний річний прибуток від реалізації вугілля крупнооптовим споживачам збільшується на суму штрафу за несвоєчасне виконання споживачами грошових зобов'язань (M), який розраховується:

$$M = S(1 + \chi + t\delta), \quad (4)$$

де M – сума заборгованості, яку споживач зобов'язаний сплатити за відвантажене вугілля; χ – індекс інфляції за весь час прострочення; t – кількість днів, за які прострочено оплату; δ – пеня, що нарахо-

Проблеми управління производством

ується у відсотках від суми заборгованості за кожен день прострочення.

Оцінку ефективності логістичної діяльності підприємств вугільної промисловості доцільно здійснювати за такими етапами: збір інформації, вивчення та аналіз стану організації логістичної діяльності на підприємстві; виявлення чинників, що впливають на ефективність логістичної діяльності, та рівня їх впливу; визначення процесів логістичної діяльності для оцінки їх ефективності; обґрунтування та систематизація переліку показників, що характеризують ефективність обслуговування споживачів, витрати на здійснення логістичної діяльності та прибутковість від реалізації вугілля; розрахунок вказаних показників на прикладі конкретного підприємства; аналіз отриманих результатів оцінки ефективності логістичної діяльності та внесення необхідних коригувань до запропонованого переліку показників; розробка пропозицій щодо підвищення ефективності управління логістичною діяльністю на вугільному підприємстві.

Авторами даної статті здійснено апробацію запропонованого переліку показників оцінки ефективності логістичної діяльності за даними конкретного підприємства вугільної промисловості. Розраховуємо показники, що характеризують ефективність обслуговування споживачів: загальний обсяг відвантаження вугілля, у тому числі крупно-, середньо- та дрібнооптовим споживачам; питома вага обсягів відвантаження вугілля крупно-, середньо- та дрібнооптовим споживачам у загальному обсязі відвантаження вугілля; обсяг реалізації вугілля у порівнянних цінах; реалізація вугілля на 1 грн витрат на здійснення збутової діяльності.

Аналіз показав, що за 2001–2007 рр. загальний обсяг відвантаження вугілля споживачам на підприємстві скоротився на 13,4 %, у тому числі на 2,2 % зменшився обсяг відвантаження вугілля крупнооптовим споживачам, на 49,9 % – середньооптовим та і 63,1 % – дрібнооптовим споживачам (табл. 3).

Таблиця 3. Показники, що характеризують ефективність обслуговування споживачів вугільного підприємства

Показники	Роки					
	2001	2003	2004	2005	2006	2007
Загальний обсяг відвантаження вугілля, тис. т	2256,7	2547,4	2108,3	2080,1	1976,4	1954,1
до 2001 р., %	100,0	112,9	93,4	92,2	87,6	86,6
У тому числі споживачам:						
крупнооптовим	1731,7	2003,7	1586,3	1745,7	1702,9	1693,1
до 2001 р., %	100,0	115,7	91,6	100,8	98,3	97,8
середньооптовим	509,3	523,9	503,4	331,3	267,1	255,2
до 2001 р., %	100,0	102,9	98,8	65,1	52,4	50,1
дрібнооптовим	15,7	19,8	18,6	3,1	6,4	5,8
до 2001 р., %	100,0	126,1	118,5	19,7	40,8	36,9
Питома вага відвантаження, %						
крупнооптовим споживачам	76,7	78,7	75,2	83,9	86,2	86,6
середньооптовим	22,6	20,6	23,9	15,9	13,5	13,1
дрібнооптовим споживачам	0,7	0,7	0,9	0,2	0,3	0,3
Обсяг реалізації вугілля у порівнянних цінах, млн грн	505,7	515,7	449,3	446,0	428,6	422,6
до 2001 р., %	100,0	102,0	88,8	88,2	84,8	83,6
Обсяг реалізації вугілля на 1 грн витрат на збутову діяльність, грн	180,5	186,4	163,2	109,9	72,8	55,6
до 2001 р., %	100,0	103,3	90,4	60,9	40,3	30,8

Питома вага обсягів відвантаження вугілля крупнооптовим споживачам у загальному обсязі відвантаження зросла з 76,7 до 86,6 %, середньооптовим споживачам скоротилася з 22,6 до 13,1 %, а дрібнооптовим – з 0,7 до 0,3 %. Обсяг реалізації вугілля споживачам у порівнянних цінах за цей період зменшився на 83,1 млн грн, або на 16,4 %. Реалізація вугілля на 1 грн витрат на здійснення збутової діяльності скоротилася на 69,2 % (табл. 3). Тобто рівень показників, що характеризують ефективність обслуговування споживачів, за 2001–2007 рр. скоротився. Тому доцільним є розробка комплексу заходів щодо підвищення ефективності обслуговування споживачів вугільного підприємства.

Важливою групою показників, за якими має оцінюватися ефективність логістичної діяльності, є

рівень витрат на її здійснення. Наведемо приклад розрахунку витрат на здійснення логістичної діяльності підприємства вугільної промисловості. За 2001–2007 рр. рівень витрат на здійснення логістичної діяльності зріс на 81,7 %, у тому числі на матеріально-технічне забезпечення – на 80,3, на збутову діяльність – на 171,2 % (табл. 4).

За цей період питома вага витрат на здійснення логістичної діяльності у собівартості скоротилася з 42,79 до 41,96 % за рахунок зменшення питомої ваги витрат на матеріально-технічне забезпечення у собівартості на 1,13 %.

Рівень витрат на здійснення логістичної діяльності на 1 т вугілля збільшився на 134,5 %, у тому числі на матеріально-технічне забезпечення – на

Проблеми управління виробництвом

Таблиця 4. Оцінка рівня витрат на здійснення логістичної діяльності (у порівняних цінах)

Показники	Роки					
	2001	2003	2004	2005	2006	2007
Витрати на здійснення логістичної діяльності, млн грн	180,0	158,57	181,15	234,86	265,28	327,1
до 2001 р., %	100,0	88,1	100,6	130,5	147,4	181,7
У тому числі на: матеріально-технічне забезпечення (МТЗ), млн грн	177,2	155,8	178,4	230,8	259,4	319,5
до 2001 р., %	100,0	87,9	100,7	130,2	146,4	180,3
збутову діяльність, млн грн	2,80	2,77	2,75	4,06	5,88	7,60
до 2001 р., %	100,0	98,9	98,2	145,0	210,0	271,2
Витрати на МТЗ у витратах на логістичну діяльність, %	98,44	98,25	98,48	98,27	97,78	97,68
Витрати на збутову діяльність у витратах на логістичну діяльність, %	1,56	1,75	1,52	1,73	2,22	2,32
Доля витрат у собівартості (%) на:						
логістичну діяльність	42,79	32,59	36,08	41,10	41,18	41,96
матеріально-технічне забезпечення	42,12	32,02	35,53	40,39	40,27	40,99
збутову діяльність	0,67	0,57	0,55	0,71	0,91	0,97
Витрати на логістичну діяльність на 1 т вугілля, грн	69,48	58,93	81,64	108,27	131,31	162,9
до 2001 р., %	100,0	84,8	117,5	155,8	189,0	234,5
у тому числі:						
на МТЗ	68,4	57,9	80,4	106,4	128,4	159,2
до 2001 р., %	100,0	84,6	117,5	155,6	187,7	232,7
на збутову діяльність	1,08	1,03	1,24	1,87	2,91	3,70
до 2001 р., %	100,0	95,4	114,8	173,1	269,4	342,6
Витрати на логістичну діяльність на 1 т відвантаження вугілля, грн	79,8	62,3	85,9	112,9	134,2	167,4
до 2001 р., %	100,0	78,1	107,6	141,5	168,2	209,8
у тому числі на збутову діяльність	1,24	1,09	1,31	1,95	2,98	3,89
до 2001 р., %	100,0	87,9	105,6	157,3	240,3	313,7

132,7 і на збутову діяльність – на 242,6 %. Рівень витрат на здійснення логістичної діяльності на 1 т відвантаження вугілля зріс на 109,8 %, у тому числі на збутову діяльність – на 213,7 % (табл. 4).

Аналіз свідчить, що за 2001–2007 рр. питома вага витрат на матеріально-технічне забезпечення у загальному обсязі витрат на здійснення логістичної діяльності скоротилася з 98,45 до 97,68 % за рахунок зменшення на 2,98 % витрат на придбання матеріалів, на 3,31 % на

електроенергію та на 1,96 % витрат, що пов'язані з використанням природної сировини. За цей період питома вага витрат на збутову діяльність у загальному обсязі витрат на здійснення логістичної діяльності зросла з 1,55 до 2,32 % за рахунок збільшення питомої ваги витрат на послуги вантажно-транспортного управління на 0,29 %, придбання дизельного палива та мастила – на 0,13, оплату послуг залізничної дороги – на 0,24 та інших витрат – на 0,11 % (табл. 5).

Таблиця 5. Структура витрат на здійснення логістичної діяльності вугільного підприємства (у порівняних цінах)

Види витрат на здійснення логістичної діяльності	Роки				
	2001		2007		2007 до 2001, %
	млн грн	%	млн грн	%	
Витрати на здійснення логістичної діяльності – всього	180,0	100,0	327,1	100,0	181,7
У тому числі: витрати на матеріально-технічне забезпечення	177,2	98,4	319,5	97,7	180,3
З них на придбання: матеріалів	115,9	64,4	200,9	61,4	173,3
палива	6,5	3,6	11,9	3,6	182,6
електроенергії	36,7	20,4	55,9	17,1	152,2
послуг виробничого характеру	12,4	6,9	46,9	14,4	378,6
використання природної сировини	5,7	3,1	3,9	1,2	69,4
Витрати на збутову діяльність	2,8	1,6	7,6	2,3	271,2
З них на: послуги вантажно-транспортного управління	1,1	0,6	2,9	0,9	268,5
придбання дизпалива та мастила	1,0	0,5	2,2	0,7	222,6
оплату послуг залізничної дороги	0,6	0,3	1,9	0,5	311,9
інші витрати	0,1	0,1	0,6	0,2	501,1

Зростання витрат на матеріально-технічне забезпечення за 2001–2007 рр. на 142,3 млн грн обумовлено збільшенням витрат на придбання матеріалів на 84,96 млн грн палива – на 5,37, електроенергію – на 19,16, послуги виробничого характеру – на 34,55 млн грн. Збільшення витрат на збутову діяльність на

4,8 млн грн обумовлено зростанням витрат на послуги вантажно-транспортного управління на 1,9 млн грн, придбання дизельного палива та мастила – на 1,2, оплату послуг залізничної дороги – на 1,3 млн грн.

Проведений аналіз показав, що за 2001–2007 рр. рівень витрат на здійснення логістичної діяльності

Проблеми управління виробництвом

зріс на 81,7 %, у тому числі на матеріально-технічне забезпечення – на 80,3, на збутову діяльність – на 171,2 %. Результати дослідження свідчать про доцільність розробки рекомендацій щодо зниження рівня витрат на здійснення логістичної діяльності.

Важливим напрямом оцінки ефективності логістичної діяльності є аналіз рівня прибутковості від реалізації вугілля споживачам. За 2001–2007 рр.

у зв'язку із зростанням оптової ціни на вугілля на 132,1 % загальний прибуток від реалізації вугілля зріс на 101,1 %, у тому числі крупнооптовим споживачам – на 429 млн грн у порівнянних цінах, або на 118,4 %. При цьому питома вага прибутку від реалізації вугілля крупнооптовим споживачам у загальному обсязі прибутку від реалізації зросла з 76,3 до 86,6 % (табл. 6).

Таблиця 6. Прибутковість реалізації вугілля споживачам (у порівнянних цінах)

№ п/п	Показники	роки					
		2001	2003	2004	2005	2006	2007
1.	Загальний прибуток від реалізації вугілля – всього, млн грн	437,9	514,9	494,4	562,9	781,9	880,8
2.	до 2001 р., %	100,0	117,6	112,9	128,5	178,6	201,1
3.	У тому числі: крупнооптовим споживачам	334,2	402,7	370,3	472,7	673,7	763,2
4.	до 2001 р., %	100,0	120,5	110,8	141,4	201,6	228,4
5.	середньооптовим споживачам	98,3	105,3	117,5	90,0	105,7	115,0
6.	до 2001 р., %	100,0	107,1	119,5	91,6	107,5	117,0
7.	дрібнооптовим споживачам	5,4	6,9	6,6	0,2	2,5	2,6
8.	до 2001 р., %	100,0	127,8	122,2	3,7	46,3	48,1
9.	3:1, %	76,3	78,2	74,9	83,98	86,2	86,6
10.	5:1, %	22,4	20,5	23,8	15,99	13,5	13,1
11.	7:1, %	1,3	1,3	1,3	0,03	0,3	0,3
12.	Прибуток від реалізації вугілля на 1 грн витрат на здійснення збутової діяльності, грн	156,3	186,1	179,6	138,7	132,9	115,9
13.	до 2001 р., %	100,0	119,1	114,9	88,7	85,0	74,2

Прибуток вуглевидобувного підприємства від реалізації вугілля середньо-оптовим споживачам збільшився на 16,7 млн грн, або на 17,0 %, а дрібнооптовим споживачам зменшився на 2,8 млн грн, або на 51,9 %. Питома вага прибутку від реалізації вугілля середньооптовим споживачам у загальному обсязі прибутку від реалізації скоротилася з 22,4 до 13,1 %, а дрібнооптовим споживачам – з 1,3 до 0,3 %. За цей період прибуток від реалізації вугілля на 1 грн витрат на здійснення збутової діяльності скоротився на 25,8 %.

Висновки та рекомендації. Проведений аналіз показав, що логістична діяльність на вугільному підприємстві у 2001–2007 рр. здійснювалася недостатньо ефективно. Загальний обсяг відвантаження вугілля споживачам скоротився на 13,4 %, у тому числі крупнооптовим споживачам – на 2,2 %, середньо-оптовим – на 49,9 і дрібнооптовим споживачам – на 63,1 %. Обсяг реалізації вугілля в порівнянних цінах знизився на 16,4 %.

При цьому витрати на здійснення логістичної діяльності за 2001–2007 рр. зросли на 81,7 %, у тому числі на матеріально-технічне забезпечення – на 80,3, на збутову діяльність – на 171,2 %. Зростання витрат на матеріально-технічне забезпечення обумовлено збільшенням їх рівня на придбання матеріалів на 73,3 %, палива – на 82,6, електроенергію – на 52,2, послуги виробничого характеру – на 278,6 %.

Збільшення витрат на збутову діяльність пов'язано зі зростанням рівня витрат на послуги вантаж-

но-транспортного управління на 168,5 %, придбання дизельного палива та мастила – на 112,6, оплати послуг залізничної дороги – на 211,9 %. У зв'язку з цим прибуток від реалізації на 1 грн витрат на здійснення збутової діяльності скоротився на 25,8 %, а обсяг реалізації – на 69,2 %.

На основі апробації визначеного переліку показників ефективності логістичної діяльності запропоновано рекомендації щодо удосконалення її здійснення та оцінки на підприємствах вугільної промисловості, серед яких:

пропозиції щодо поліпшення системи планування, обліку та аналізу витрат, пов'язаних із придбанням матеріальних ресурсів, інформаційним обслуговуванням процесу управління матеріально-технічним забезпеченням, а також організацією транспортування і збуту вугілля;

пропозиції щодо підвищення ефективності управління матеріальними потоками на вугільному підприємстві; розробка методики вибору ефективного каналу збуту вугілля споживачам і постачальників матеріальних ресурсів;

рекомендації щодо удосконалення методики розрахунку оптимального обсягу партії поставки матеріальних ресурсів;

заходи щодо удосконалення взаємодії підприємства вугільної промисловості зі споживачами, у тому числі системи оформлення та змісту договорів на поставку вугілля, алгоритмів підвищення ефективності обслуговування споживачів, системи взає-

мовідносин вуглевидобувного підприємства з вантажно-транспортним управлінням при оформленні договорів на транспортне обслуговування; пропозиції щодо оптимізації транспортних потоків;

обґрунтування необхідності створення спеціалізованого структурного підрозділу для організації та координації процесів логістичної діяльності на вуглевидобувному підприємстві;

визначення основних напрямів його діяльності, функцій і завдань; розробка організаційної структури та методики оцінки ефекту від впровадження пропозицій щодо створення спеціалізованого структурного підрозділу з логістичної діяльності.

Реалізація вказаних заходів повинна сприяти зниженню рівня витрат на здійснення логістичної діяльності, у тому числі скороченню витрат на матеріально-технічне забезпечення, збутову діяльність, транспортних витрат на основі раціонального використання вагонів за вантажопідйомністю, підвищенню рівня узгодженості графіків руху вагонів та формуванню оптимальних маршрутів транспортних засобів.

Наукова новизна результатів дослідження полягає у визначенні та систематизації засобів оцінки ефективності логістичної діяльності та розробці рекомендацій щодо удосконалення показників її оцінки на підприємствах вугільної промисловості.

Практична значущість результатів дослідження полягає в тому, що розроблені пропозиції можна використовувати при аналізі логістичної діяльності вугільних підприємств і науковому обґрунтуванні рішень щодо її удосконалення.

Перспективи подальших розробок у даному напрямі. У подальшому актуальним є розробка методичних рекомендацій щодо комплексної оцінки ефективності логістичної діяльності на вуглевидобувних підприємствах.

Література

1. Миротин Л. Б., Ташбаев Ы. Э. Логистика для предпринимателя: основные понятия, положения и процедуры. — М.: ИНФРА-М, 2003. — 252 с.
2. Пономарьова Ю. В. Логістика. — К.: Центр навчальної літератури, 2003. — 192 с.
3. Козак В., Радецька О. До обґрунтування поєднання сучасних маркетингових і логістичних систем // Економіст. — 2003. — № 12. — С. 51–53.
4. Балабанова Л. В., Германчук А. М. Комерційна діяльність: маркетинг і логістика. — К.: Професіонал, 2004. — 288 с.
5. Ташбаев Ы. Логистический аудит // Склад и техника. — 2005. — № 12. — С. 5–9.
6. Терешкина Т. Р. Использование сбалансированной системы показателей и бенчмаркинга для постановки эффективной логистики в компании // Проблемы подготовки профессиональных кадров по логистике в условиях глобальной конкурентной среды: III Междунар. науч.-практ. конф., Киев, 4–6 октября 2005 г. — К.: Нац. авиационный ун-т, 2005. — С. 242–247.
7. Решетник М., Шумаев В. Оценка издержек и эффективности функционирования логистической системы предприятия // РИСК. — 2005. — № 1. — С. 31–34.
8. Карнаухов С. Логистика как управленческая теория и система управления материальным потоком // РИСК. — 2006. — № 2. — С. 79–90.
9. Гуныкало А. В., Байцар Р. І. Оцінювання задоволеності споживачів в системі менеджменту // Маркетинг та логістика в системі менеджменту: VI Міжнар. наук.-практ. конф., Львів, 9–11 листопада 2006 р. — Львів: Нац. ун-т «Львівська політехніка», 2006. — С. 79–80.
10. Нелогические решения логистики // <http://www.logistika.ru>.
11. Загородній А. Г., Коваль З. О. Система показників оцінювання взаємозв'язків підприємства зі споживачами його продукції // Маркетинг та логістика в системі менеджменту: VI Міжнар. наук.-практ. конф., Львів, 9–11 листопада 2006 р. — Львів: Нац. ун-т «Львівська політехніка», 2006. — С. 107–108.
12. Лоханова Н. О. Проблеми і перспективи застосування збалансованої системи показників у практиці вітчизняних підприємств // Облік, контроль і аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю: IV Міжнар. наук.-практ. конф., Черкаси, 11–13 квітня 2007 р. — Черкаси: Черкаський держ. технологічний ун-т, 2007. — С. 69–70.
13. Яценко В. Логистика — новая игрушка или стратегическая функция компании? Критерии эффективности работы логистики // Транспорт і логістика. — 2007. — № 5 (19). — С. 36–38.
14. Гончарова С. Ю., Затеїщикова О. О. Удосконалення збалансованої системи показників діяльності підприємства // Економіка розвитку. — 2007. — № 1 (41). — С. 81–83.
15. Таньков К. М. Концептуальні положення організації сервісного забезпечення продукції підприємства // Економіка розвитку. — 2007. — № 1 (41). — С. 97–102.
16. Каширин М. Система сбалансированных показателей в управлении логистическими предприятиями // Прикладная логистика. — 2007. — № 5. — С. 2–6.
17. Козак І. Впровадження концепції маркетингу і логістики на підприємствах фарфоро-фаянсової галузі // Регіональна економіка. — 2006. — № 2. — С. 81–89.
18. Крикавський Є. В. Логістика. Основи теорії / Нац. ун-т «Львівська політехніка». — Львів: Інтелект-Захід, 2006. — 456 с.
19. Климова І. Г. Розвиток логістичного управління на промислових підприємствах // Економіка та держава. — 2006. — № 9. — С. 49–51.

Проблемы управления производством

20. Долгов А. П. Тенденции в динамике и структуре логистических издержек национальной экономики США // Проблемы подготовки профессиональных кадров по логистике в условиях глобальной конкурентной среды: V Междунар. науч.-практ. конф., Киев, 4–6 октября 2007 г. – К.: Нац. авиационный ун-т, 2007. – С. 69–74.
21. Карп І. М. Застосування логістичного підходу в управлінні промисловим підприємством // Актуальні проблеми економіки. – 2005. – № 4. – С. 27–34.
22. Найдюнов О. Г., Мережко І. П. Контроль і регулювання витрат на підприємстві // Держава та регіони. – Сер. Економіка та підприємництво. – 2007. – № 1. – С. 238–241.
23. Таньков К. М., Тридід О. М., Колодизєва Т. О. Виробнича логістика: навч. посіб.; Харківський нац. економічний ун-т. – Харків: «ИНЖЕК», 2006. – 352 с.
24. Родников А. Н. Логистика: терминологический словарь. – М.: ИНФРА-М, 2000. – 352 с.
25. Каира З. С., Лукьянченко А. А., Омелянчук А. И. Основы логистики: учеб. пособ. – Донецк: Донецкая госуд. академия управления, 2003. – 522 с.
26. Затраты в производственно-сбытовых логистических системах: механизм управления: монография / Л. Ю. Назюта, О. Е. Лактионова, А. С. Рыбко; Приазовский госуд. технический ун-т. – Донецк: Ин-т экономики промышленности НАН Украины, 2004. – 297 с.
27. Борзенков С. В., Машенков К. А., Пилюшенко А. В. Управление затратами в производственных логистических системах // Маркетинг і логістика в управлінні суб'єктами господарювання: зб. наук. пр. – Сер. Економіка. – Т. V. – Вип. 42. – Донецьк: Донецький держ. ун-т управління, 2004. – С. 42–49.
28. Прибылов П. П. Логистика – инструмент конкуренции // Проблемы подготовки профессиональных кадров по логистике в условиях глобальной конкурентной среды: III Междунар. науч.-практ. конф., Киев, 4–6 октября 2005 г. – К.: Нац. авиационный ун-т, 2005. – С. 207–213.
29. Череп А. В. Проблеми планування витрат на збут продукції // Економіка, фінанси, право. – 2005. – № 8. – С. 17–20.
30. Коніщева Н. Й., Трушкіна Н. В. Оцінка ефективності логістичної діяльності вугільного підприємства // Актуальні проблеми управління розвитком об'єктів і процесів ринкової економіки: Міжнар. науч.-практ. конф., Запоріжжя, 5–6 жовтня 2006 р. – Т. 1. – Запоріжжя: Гуманітарний ун-т «Запорізький інститут державного та муніципального управління», 2006. – С. 222–225.
31. Коніщева Н. Й., Трушкіна Н. В. Комплексна оцінка ефективності логістичної діяльності вугільних підприємств // Вісник Хмельницького національного університету. – 2006. – № 5. – Т. 3 (84). – С. 74–78.
32. Коніщева Н. Й., Трушкіна Н. В. Комплексна оцінка логістичної діяльності як напрям фінансового аналізу діяльності вугільних шахт // Проблеми розвитку фінансової системи України в умовах глобалізації: III Междунар. науч.-практ. конф., Симферополь, 21–23 марта 2007 г. – Симферополь: Центр Стабилизации, 2007. – С. 94–95.
33. Коніщева Н. Й., Трушкіна Н. В. Управління логістичною діяльністю підприємств: навчальний посібник. – Донецьк: Донецький ін-т психології і підприємництва, 2008. – 216 с.

Подано до редакції 11.12.2008 р.

УДК 675.2

Н.Н. Гончарова,

*канд. экон. наук,
доцент Донецкого
национального университета*

ПРОБЛЕМЫ ФОРМИРОВАНИЯ ИНФОРМАЦИИ О ДЕБИТОРСКОЙ ЗАДОЛЖЕННОСТИ ДЛЯ ЦЕЛЕЙ УПРАВЛЕНИЯ ПРЕДПРИЯТИЕМ

Главным фактором экономического роста в современном обществе стали информационные ресурсы, а их использование дает значительный экономический эффект экономии факторов производства на основе внедрения новых технологий.

Обследование информационных систем предприятий свидетельствует о том, что, с одной стороны, часть информации является избыточной в информационном потоке и в то же время примерно половина необходимой информации отсутствует.

© Н.Н. Гончарова, 2008